

IZLOŽBA “LJUPKI ČUVARI USPOMENA” I POPRATNE EDUKATIVNE RADIONICE U MUZEJU SLAVONIJE

DENIS DETLING □ Muzej Slavonije, Osijek

Na izložbi se osim portreta Ladišava Dörnya de Jobaháze nalazi i portret njegovog istanmenog sina te umike. Portret njegove umike je jedini ženski portret na izložbi koji pripada obitelji Pejačević. Premađine je.

Njegove umike bilo je beko poznate skladateljice Dore Pejačević.

sl.1.-2. Materijal popratne edukativne radionice: jedan od ukupno pet izrađenih radnih zadataka i otisnutih na ploči tzv. kapafixu i Upute za izradu portreta u 5 koraka.

Etimologiju riječi *silueta* treba tražiti u vremenu kad je francuski ministar financija bio Étienne de Silhouette, koji je sredinom 18. st., u nastojanju da napuni državnu blagajnu, uveo visoke poreze na luksuz. Naime, u to su se vrijeme mnogi plemići koji su dotad naručivali raskošne portrete bili prisiljeni odlučiti za minijaturene portrete koji su plošno i jednobožno prikazivali portretirane osobe. Izazivajući u to vrijeme porugu, dobivali su naziv *à la silhouette*, a izraz se proširio i našao odgovarajuće značenje u mnogim jezicima.

Dana 17. studenog 2014. u Muzeju Slavonije zatvorena je izložba *Ljupki čuvari uspomena* autorice Andreje Šimičić, kustosice tog muzeja. Na izložbi su predstavljene 32 portretne minijature iz Zbirke slika i okvira Muzeja Slavonije. Izložba je otvorena sredinom rujna 2014. i na njoj su portretne minijature Muzeja Slavonije, kako navodi autorica i kustosica u uvodniku, prvi put izložene i sagledane kao cjelina. Vremenski, te su portretne minijature obuhvatile razdoblje od 1770. do 1926. godine, pri čemu su najbrojnije one iz 19. st., koje je ujedno bilo vrijeme procvata minijatura na srednjoeuropskom prostoru. Izložene su minijature rad stranih ili putujućih umjetnika, izrađene prema narudžbama slavonskog plemstva te bogatijih i utjecajnijih pripadnika građanskog sloja. Na izložbi u, uvjetno rečeno, malo dvorani Muzeja Slavonije, u vrlo intimnom ozračju koje dolikuje izloženim predmetima, autorica je načinom izlaganja i oblikovanja izložbe ponajprije istaknula umjetničku vrijednost minijatura iz fundusa Muzeja Slavonije. Na izloženim se minijaturama očitovale raznolikost tehnika izrade i kvaliteta koja uglavnom odražava umjetničko stvaralaštvo tadašnjeg vremena, a posebno se moglo uočiti nekoliko djela koja su vrlo kvalitetni radovi vrsnih minijaturista. Radi potpunijeg doživljaja, izložena su i odabrana uvećanja nekolicine minijatura, a na sedam izrađenih silueta izloženih minijatura autorica je istaknula neke zanimljivosti vezane za izložke, približavajući ih na jednostavan i pomalo atraktivan način najširoj publici te izlazeći izvan okvira umjetničke vrijednosti izloženih minijatura. Iako izložba svojim oblikovanjem zaslužuje svaku pohvalu, kao muzejski pedagog teško se mogu oteti dojmu da je u vizualnom oblikovanju izložbe, upravo pri izlaganju silueta, nedostajao još samo jedan malo smioniji korak koji bi išao u prilog dodatnom približavanju teme najširem krugu posjetitelja.

Izložbu su pratili katalog i deplijan. Deplijan džepnog formata na vrlo je sažet, ali dostatan i informativan način sadržavao poruke same izložbe koje su pridonijele njezino boljem razumijevanju i praćenju u izložbenom prostoru, upravo onako kako bi deplijan to trebao činiti. Iako manjeg formata, koji je također primjeren temi izlaganja i fokusu izloženih predmeta, katalog otkriva jednu drugu dimenziju izložbe – ozbiljan i temeljit, stručno-znanstveni pristup temi i obradi izloženih predmeta, kao i pripremi i konceptu izložbe, na radost stručne i muzejske zajednice. Autorica izložbe u njemu je iznijela zanimljive spoznaje o portretnoj minijaturi općenito, te o izradi i naručiteljima portretnog slikarstva u malom formatu na osječkom području. Valja napomenuti, što nije manje bitno, da je uz kataloške opise predmeta autorica dala i katalog autora minijatura te iscrpan popis literature.

Tijekom trajanja izložbe organizirano je nekoliko popratnih edukativnih radionica: *Portret ili silueta* i *Kako vidimo sebe i druge*, čije detaljnije opise navodimo u nastavku. Njihovo osmišljavanje ili provedba rezultat su iznimno dobre suradnje kustosa i muzejskog pedagoga te stoga mogu biti dobra inspiracija i za druge projekte.

Portret ili silueta

U sklopu izložbe *Ljupki čuvari uspomena* izložene su tri portretne minijature – siluete. One su bile poticaj za edukativnu radionicu koju je osmišlio muzejski pedagog, a koja je jednostavno nazvana *Portret ili silueta*. Portretnu minijaturu, na kojoj je jednobožno i plošno prikazan lik čovjeka, danas je, kao što je to bilo i nekada, moguće vrlo jednostavno i brzo izraditi. Popularnost te minijature nekada se temeljila na činjenici da je od poziranja do izrade gotovog portreta u profilu obično proteklo desetak minuta. Brzina izrade, a samim time i njezina cijena, činili se je popularnom. Ako izradi silueta dodamo i priču o etimologiji same riječi, dbivamo zanimljivu priču¹, prikladnu za edukativne radionice namijenjene širokom krugu krajnjih korisnika te istodobno vezanu za tematiku izložbe.

Najveći dio priprema za radionicu obuhvatio je potragu za najboljim načinom pripreme paravana na kojemu bi se stvorila silueta portretirane osobe, kako bi se olakšao tijek portretiranja, a samo portretiranje učinilo atraktivnijim. Za tu namjenu iskorišten je jedan ulaz u izložbenu dvoranu Muzeja, trenutačno izvan primarne funkcije, zatvoren i skriven zastorom. Tijekom radionica tamni je, neprozirni zastor zamijenjen bijelim platnom iza kojega je postavljen stolac za portretiranu osobu, a iza svega je upaljen jak reflektor. Na taj se način silueta portretirane osobe jasno ocrtavala na zastoru i portretistu olakšavala posao prenošenja siluete na papir.

Za sudionike radionice pripremljene su upute za izradu portreta u pet koraka, tri kartonska ovala različitih dimenzija, mnoštvo raznobojnih listova formata A5 te grafitne olovke i drvene boje. Portretist na radionici trebao je uzeti dva lista različitih boja i na njima, uz pomoć predloška, iscrtati krug ili oval. Na jednom bi listu unutar ovala nacrtao samo obrise osobe koju je trebalo potretirati, u čemu mu je paravan uvelike trebao olakšati posao, te izrezati taj obris/silueta. Na drugom bi listu izrezao oval i potom, zajedno sa siluetom, stvorio kolaž koji bi zalijepio na treći list. Poi-

gravajući se raznobojnim listovima, bilo je moguće izraditi portretne minijature različitog kolorita koje je portretirana osoba kod kuće trebala samo uramiti i izložiti. Kako je radionica zahtijevala sudjelovanje dviju osoba, radionice smo namijenili obiteljskom posjetu. Tako je izrada portreta, osim svoga edukativnog značenja, imala još jedan cilj – ugodno i korisno provođenje slobodnog vremena te zabavu za članove obitelji.

Za potrebe radionice izrađeno je deset silueta izloženih portreta, otisnutih na PVC pločama, tzv. foreksu. Kako je na radionici bio samo jedan paravan, za vrijeme čekanja svog portreta sudionici su mogli razgledavati izložbu prepoznajući pripremljene siluete izloženih portreta među izloščima. Osim silueta, pripremljeno je i pet radnih listova otisnutih na pločama kapafiksa. Svaki radni list odnosno ploča imala je jedan izloženi portret s mnoštvom zadataka i, eventualno, s dodatnom informacijom, koji su posjetitelja navodili na otkrivanje veza (prije svega obiteljskih) među izloženim portretima. Rješavanjem tih zadataka, sudionici radionice su do portretiranja mogli i dodatno istraživati izložke, ali i izložbu.

Radionice po pravilu nisu trajale dulje od jednog sata, a zajednički su ih vodili muzejski pedagog i autorica izložbe. Iako se voditeljima radionica činila vrlo zanimljivom i atraktivnom, a sudionici su je izuzetno hvalili, nažalost, izostao je veći odaziv. No to je tema za neku drugu, ozbiljniju studiju.

Kako vidimo sebe i druge

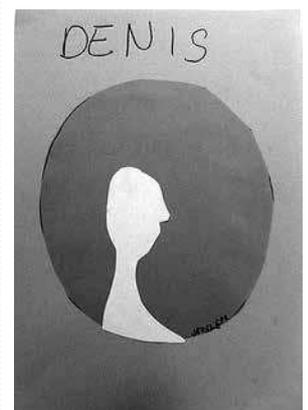
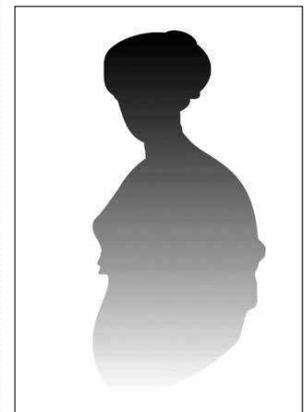
Osim radionica namijenjenih obiteljskom posjetu Muzeju, autorica izložbe i muzejski pedagog pripremili su radionicu i za posjetitelje predškolske dobi pod nazivom *Kako vidimo sebe i druge*. U sklopu radionice zamišljeno je da se djeca osječkih dječjih vrtića (u dobi od 6-7 godina) upoznaju s pojmovima siluete, portreta i autoportreta te s njihovom svrhom, uspoređujući ih s danas sveprisutnom fotografijom i *selfijem*. Kako bi se djeca upoznala s izloščima, za igru je poslužilo deset ploča sa siluetama izloženih portreta (korištenih i na radioniciama *Portret ili silueta*). Djeca su na temelju silueta otkrivala izložke. Igra ih je potaknula na aktivnost i na otkrivanje i proučavanje izloženih portreta, nakon čega su sami izrađivali autoportrete crtajući ih unutar pripremljenih listića izrezanih u krugove ili ovalne. Nakon završenih autoportreta zajedno su ih postavili na oveci hamer papir, koji su ponijeli u vrtić i izložili ga kao prikaz svoje autoportretirane vrtičke grupe. Za kraj radionice bilo je previđeno ono što vole svi, a ne samo djeca – dobivanje darova. No darivanju je prethodila izrada darova. Naime, djeca su se u parovima međusobno portretirala i razmijenila portrete kao dar svom prijatelju iz para. Na taj su način djeca konkretizirala i usvojila pojmove portreta i autoportreta. Treba li uopće reći da je radionica od sat vremena protekla u trenu, ispunjena dječjom aktivnošću i vrevom unutar postava izložbe, a na neizmerno zadovoljstvo djece? Oni će se danas-sutra sigurno vratiti u Muzej u potrazi za novom aktivnošću i novim spoznajama.

Primljeno: 18. lipnja 2015.

THE EXHIBITION *CHARMING GUARDIANS OF MEMORY* AND ACCOMPANYING EDUCATIONAL WORKSHOPS IN THE MUSEUM OF SLAVONIA

The exhibition *Charming Guardians of Memory*, devised by Andreja Šimičić and put on in the Museum of Slavonia at the end of 2014, comprised 32 portrait miniatures from the Collection of Paintings and Frames of the Museum of Slavonia. In this exhibition, as the author and curator of the exhibition says in her introduction, the portrait miniatures of the Museum of Slavonia were exhibited and seen as a whole unit for the first time.

The miniatures cover a period of time from 1770 to 1926, the most numerous belonging to the 19th century, the time at which this genre flourished in the whole of Central Europe. The works on show were the work of foreign or peripatetic painters, and were commissioned by the Slavonian gentry and aristocracy as well as the richer members of the bourgeoisie. The miniatures exhibited showed a great diversity of techniques in their making, and the quality on the whole reflects the artistic production of their time, with just a few works standing out as extremely high quality work of excellent miniaturists.

sl.3. Naslovnica kataloga izložbe "Ljupki čuvari uspomena" autorice Andreje Šimičić.

sl.4. Fotografija edukativne radionice "Portret ili silueta".

sl.5. Materijal popratne edukativne radionice "Portret ili silueta".

sl.6. Portret muzejskog pedagoga nastao na radionici, autorice Jelene Š. (9 godina).